

<https://doi.org/10.59911/conf.2023.35>

УДК 551.1/.4 (477)

ГЕОЛОГІЧНИЙ МУЗЕЙ НА ПРИРОДНИЧОМУ ФАКУЛЬТЕТІ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

Ковальчук М.С.

Інститут геологічних наук НАН України, Київ, Україна

kms1964@ukr.net

27 вересня 2022 року на природничому факультеті Українського державного університету імені Михайла Драгоманова відкрито геологічний музей. Зараз ведуться роботи по створенню палеонтологічного музею. У статті подано відомості про геологічний музей та його експозицію. Наведено відомості про стан робіт зі створення палеонтологічного музею.

Ключові слова: Український державний університет, природничий факультет, геологічний музей, палеонтологічний музей.

GEOLOGICAL MUSEUM AT THE FACULTY OF NATURAL SCIENCES OF MYKHAILO DRAGOMANOV UKRAINIAN STATE UNIVERSITY

Kovalchuk M.S.

*Institute of Geological Sciences of the National Academy of Sciences of
Ukraine, Kyiv, Ukraine*

kms1964@ukr.net

On September 27, 2022, a geological museum was opened at the Faculty of Natural Sciences of Mykhailo Dragomanov Ukrainian State University. Currently, work is underway to create a paleontological museum. The article provides information about the geological museum and its exposition. Information on the state of work on the creation of a paleontological museum is given.

Keywords: Mykhailo Dragomanov Ukrainian State University, faculty of natural sciences, geological museum, paleontological museum.

Вступ. Музеї є багатоцільовими осередками культури, науки, освіти та виховання. В Україні сформувалась розгалужена мережа музейних закладів різноманітного профілю. Чільне місце серед природничих музеїв займають геологічні, які зберігають та експонують зразки минулих геологічних епох: мінерали, гірські породи. Нині в Україні біля двох десятків природознавчих музеїв,

де знаходяться найбільш повні та видатні мінералогічні зібрання, які у загальному потенціалі країни посідають особливу роль [2]. Особливе місце займають музеї, які створені в закладах освіти, оскільки покликані відігравати значну роль в освітньому процесі.

Так, вивчення окремих дисциплін професійного спрямування освітньої програми Середня освіта (географія та іноземна мова) Середня освіта (географія), туристсько-краєзнавча робота першого (бакалаврського) рівня освіти вимагає знання процесів мінералоутворення, властивостей, морфології та будови мінералів, а також генезису речовинного складу, структурно-текстурних особливостей гірських порід. Засвоєння матеріалу є ефективнішим при використанні в освітньому процесі наочного кам'яного матеріалу. Таку можливість надають колекційні зразки мінералів, гірських порід чи скам'янілостей, які знаходяться на кафедрі і використовуються під час лабораторних занять, або у вітринах музею при закладах освіти. Отже, цінність музею полягає у можливості впливу на студента наочними засобами, які сприяють розвитку уяви та поглибленню знань відповідно до профілю музею, створюють умови для пізнавальної діяльності.

Отримані результати, їх обговорення. Однією зі складових навчально-виховного процесу, вагомим чинником залучення студентів до краєзнавчої, науково-дослідницької, художньо-естетичної роботи, формування особистості студентів, який сприяє національно-патріотичному, культурно-естетичному та морально-психологічному вихованню, вихованню патріотів України є Геологічний музей при навчальному закладі [1].

27 вересня 2022 року на природничому факультеті Українського державного університету імені Михайла Драгоманова відбулося урочисте відкриття геологічного музею [1]. Необхідність відкриття геологічного музею обумовлена модернізацією вітчизняної освіти, вимогами підвищення ролі музеїв в освітньому, виховному, просвітницькому, науково-дослідницькому процесах та житті сучасного суспільства.

На урочисте засідання з нагоди відкриття музею були запрошені керівництво університету, завідувачі кафедр, викладачі, студенти, а також фахівці з музейної справи – почесний президент Українського мінералогічного товариства,

завідувач відділу «Мінералогічний музей імені академіка В.І. Вернадського» Інституту геохімії, мінералогії та рудоутворення ім. М.П. Семененка НАН України, радник Президії АН Вищої школи України Володимир Павлишин; директор Геологічного музею Київського національного університету (КНУ) ім. Тараса Шевченка Віктор Нестеровський; в. о. завідувача відділу геології Національного науково-природничого музею (ННПМ) НАН України Володимир Гриценко; завідувач Геологічного музею Коледжу геологорозвідувальних технологій КНУ ім. Тараса Шевченка Валентин Прокопець; головний геолог групи компаній *Ferrexpo* Олександр Білоус та ін.

Ректор університету Віктор Андрущенко привітав присутніх з урочистою подією та наголосив на важливості і необхідності геологічного музею для студентів, молодих науковців, школярів; поділився спогадами про бажання в молодості стати геологом, про товариські стосунки з геологами КНУ ім. Тараса Шевченка.

Віктор Андрущенко подарував музею зуби мамонта та відзначив найактивніших учасників створення музею. Зокрема, за активну участь у створенні музею та наповненні його колекції експонатами були нагороджені почесними медалями «185 років Національному педагогічному університету ім. М.П. Драгоманова» завідувач відділу літології Інституту геологічних наук НАН України, професор кафедри географії університету Мирон Ковальчук; директор «Геологічного музею» КНУ ім. Тараса Шевченка професор Віктор Нестеровський, головний геолог групи компаній *Ferrexpo* Олександр Білоус, заслужений працівник освіти України, доктор економічних наук Оксана Бродовська (рис.1).

Подяками ректора були відзначені на той час ще завідувач кафедри мінералогії, петрографії та геохімії геологічного факультету ЛНУ імені Івана Франка Леонід Скакун; в. о. завідувача відділу геології ННПМ НАН України Володимир Гриценко; професор кафедри екології НУ «Києво-Могилянська академія» Катерина Деревська; завідувач відділу геології та геохімії рудних родовищ ІГМР ім. М.П. Семененка НАН України Віталій Сукач; завідувач Геологічного музею Коледжу

геологорозвідувальних технологій КНУ ім. Тараса Шевченка
Валентин Прокопець (рис. 2).

a

б

в

г

Рис. 1. Вручення ректором університету Почесних медалей:
М. Ковальчуку (*a*), В. Нестеровському (*б*), О. Білоусу (*в*), О. Бродовській
(*г*). Фото Ю. Пологовської

Після завершення урочистої частини, учасники заходу відвідали геологічний музей (рис. 3 *a, б*). Першу екскурсію у новоствореному музеї провів Мирон Ковальчук (рис. 3 *в, г*). Експозиція музею розміщена у 18 вітринах, де представлено понад 500 зразків мінералів і гірських порід з усіх континентів та з 36 країн світу.

a

б

Рис. 2. Вручення ректором університету Подяк: В. Гриценко (а), В. Прокопцю (б). Фото пресслужби університету

Основою для створення геологічного музею послужили зразки мінералів, гірських порід кафедри географії, Мирона Ковальчука, Валентини Щабельської. Наповнення експозиції музею здійснювалося за рахунок добровільного надання зразків мінералів і гірських порід установами, освітніми закладами (Одеський Національний університет, Коледж геологорозвідувальних технологій КНУ ім. Тараса Шевченка) та окремими геологами (М. Ковальчук, В. Нестеровський, Л. Скакун, В. Прокопець, С. Мачуліна, К. Деревська, Н. Вергельська, І. Багрій, О. Білоус, О. Ніколаєв, У. Науменко, Ю. Дудченко та ін.).

Експозиція музею побудована відповідно до навчальної програми з геології, є достатньо представницькою і добре сформованою. Її основу становлять тематичні експозиції, які уможливають засвоєння повною мірою теоретичного матеріалу, який набувають студенти під час лекційних занять і лабораторних робіт з курсу «Геологія».

Експозиція музею дозволяє ознайомитися з формами існування мінералів у природі, їх діагностичними характеристиками, основними представниками різних класів мінералів, магматичними, пірокластичними, метаморфічними та осадовими породами.

a

б

в

г

Рис. 3. У геологічному музеї: загальний вигляд музею (*a, б*), екскурсію проводить М. Ковальчук (*в*), декан Г. Турчинова, ректор В. Андрущенко та професор В. Павлишин під час екскурсії у музеї (*г*)

Представлені в експозиції гірські породи та мінерали віддзеркалюють геологічні події від архею до сьогодення. Незмінною окрасою експозиції музею є чудові колекційні зразки бурштину, агатів, яшми, взірці з Волинського родовища та залізородних родовищ Кременчуцького і Криворізького районів, які представлені в тематичних колекціях і займають центральну частину музею.

Частина взірців музею сприятиме засвоєнню студентами навчальної дисципліни «Геоморфологія», яка викладається студентам географам на другому курсі. Це, насамперед, взірці магматичних і пірокластичних порід, які є продуктами

вулканічних вивержень і беруть участь у вулканогенному морфогенезі та осадові породи, які беруть участь в екзогенному морфолітогенезі.

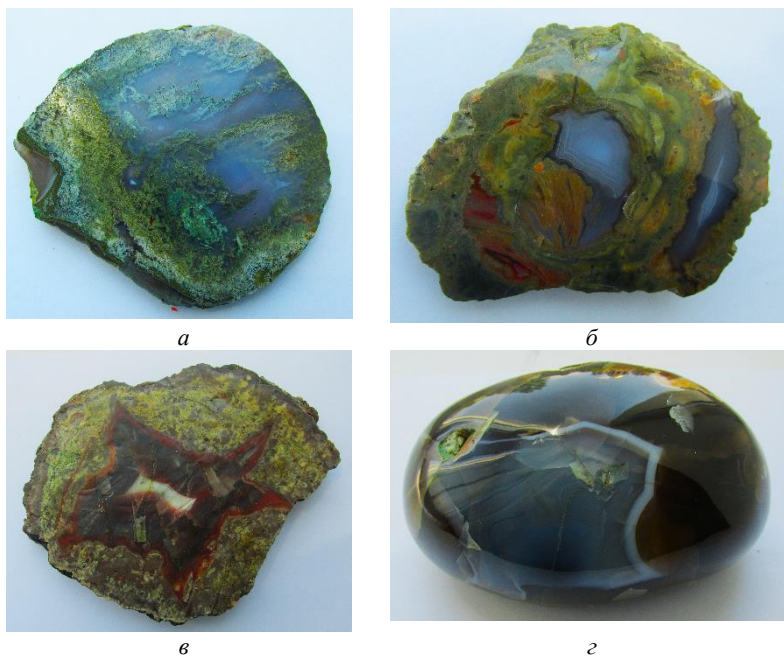

Рис. 4. Взірці агатів з тематичної колекції

Сучасні геологічна карта та карта корисних копалин (див. рис. 3 а, б), які розміщені на стінах музею, дозволять відвідувачам ознайомитися з геологічною будовою, корисними копалинами України та географією їх поширення, а експозиція музею – наочно побачити, як виглядають гірські породи та корисні копалини.

a

б

в

г

Рис. 5. Взірці бурштини (*a, б*) та яшми (*в, г*) з тематичних колекцій

Під час обговорення експозиції музею, декан природничого факультету Ганна Турчинова повідомила присутніх про те, що у планах керівництва факультету виділити окрему аудиторію для демонстрації палеонтологічної колекції. В аудиторії, яка розташована навпроти геологічного музею, після придбання і встановлення вітрин, здійснюються заходи зі створення колекції, яка у зразках викопної флори та фауни віддзеркалює розвиток життя на Землі (рис. 6). В основу експозиції покладено фауністичну колекцію, яка була розміщена у вітринах геологічного музею. Зокрема унікальними експонатами є кістка ноги мамонта, фрагмент його щелепи, зуби і ребро, череп тура, фрагмент щелепи викопного коня, тощо (рис. 7).

Рис. 6. Експонати палеонтологічної зали

Значний внесок у поповнення вітрин палеонтологічними зразками зробив ННПМ НАН України та Володимир Гриценко зокрема, Єривський і Полтавський гірничо-збагачувальні комбінати, Мирон Ковальчук, Олександр Білоус, Валентина Щабельська, Наталія Мельниченко, Леонід Якушин та ін.

Стіни прикрашає оригінальна таблиця «Еволюція органічного світу», яка розроблена ДНВП «Картографія» та скорегована і доповнена Мироном Ковальчуком (рис. 8).

Висновки. На сьогоднішній день музей є одним із ефективних засобів навчання, розвитку та виховання. На природничому факультеті Українського державного університету імені Михайла Драгоманова створено геологічний музей, який налічує дві зали. Перша зала дозволяє ознайомитися з царством мінералів і гірських порід, з основними типами металевих і неметалевих корисних копалин, геологічними і геоморфологічними процесами. Друга зала покликана ознайомити відвідувачів з еволюцією органічного світу та представниками флори і фауни різних геологічних періодів.

Рис. 7. Експонати палеонтологічної зали: *а* – флороносний пісковик, кістка ноги мамонта, корали; *б* – кістка мамонта, зуби та фрагмент щелепи з зубами мамонта; *в* – череп тура; *г* – амоніти

Отже, першочергове завдання створеного музею – забезпечення навчальних програм «натурним» матеріалом та ознайомлення студентів з неповторним і величним царством мінералів, гірських порід, палеонтологічних знахідок.

Музей є передумовою розвитку музейної педагогіки на факультеті, сприятиме засвоєнню студентами освітнього матеріалу, дозволить урізноманітнити форми і методи навчального процесу, підвищити інтерес студентів до навчання, їх загальний рівень культури тощо.

Рис. 8. Вітрини музею та таблиця «Еволюція органічного світу»

Перелік використаної літератури

1. Ковальчук М.С. Відкриття геологічного музею у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова. *Мінералогічний журнал*. 2022. № 4 (44). С.157–161.
2. Пономаренко О.М., Павлишин В.І., Соломатіна Л.О. Мінералогічні музеї України: проблеми розвитку. *Мінерально-сировинні багатства України: шляхи оптимального використання*. Матеріали десятої науково-практичної конференції (8 жовтня 2021 р. смт. Хорошів). Хорошів, 2021. С. 355–358.